

6. Савченко В. Професійне навчання персоналу на виробництві в умовах фінансової та економічної кризи / В. Савченко // Проф.-техн. освіта. – 2010. – № 2. – С. 11–14.
7. Шекшня С.В. Стратегическое управление персоналом в эпоху Интернета / С.В. Шекшня, Н.Н. Ермошин. – 8-е изд., перераб. и доп. – М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2012. – 376 с.
8. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу : навч. посіб. / А.М. Колот. – К. : КНЕУ, 2008. – 224 с.

References

1. Panchenko, Yu. (2014), "The industry masters a bottom", available at: http://rbc.ua/ukr/analytics/show/promyshlennost-osvaivaet-dno-201020141_52600 (access date December 3, 2014)
2. Official site of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://ukrstat.gov.ua>
3. RNBOU information and analysis center (2014), "War price: economic and social consequences of war on Donbass", available at: nbnews.com.ua/ru/blogs/132133/ (access date December 13, 2014)
4. Vrubel, N.M. (2011), "Production capacity of the enterprise and its components", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 9(124), pp. 152–155.
5. Kryvorotko, I.O. (2010), "The analysis of personnel risks and a way of their decrease at the industrial enterprises", *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 1, pp. 165–168.
6. Savchenko, V. (2010), "Vocational education of the personnel on production in the conditions of economic and financial crisis", *Prof.-techn. osvita*, no. 2, pp. 11–14.
7. Shekshnya, S.V. and Yermoshin, S.V. (2012), *Strategicheskoye upravleniye personalom v epokhu Interneta* [Strategic management of the personnel in the Internet era], 8 iss., JSC «Business-school «Intel-Sintez», 376 p.
8. Kolot, A.M. (2008), *Motyvatsiia, stymulivannia ta otsinka personalu* [Motivation, stimulation and assessment of personnel], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 224 p.

УДК 636.4 : 339.1

Свиноус І.В.,
д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Білоцерківський національний аграрний університет
Підгорний А.В.,
пошукувач
НДІ «Укראгропромпродуктивність»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Svynous I.V.,
dr.sc.(econ.), professor of the department of accounting and auditing
Bila Tserkva National Agrarian University
Pidhornyi A.V.,
candidate for a degree
Scientific Research Institute productivity of agroindustrial complex

CURRENT STATUS AND PROBLEMS OF PRODUCTION OF PIG BREEDING AT THE AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Постановка проблеми. Свинарство – це галузь сільськогосподарського виробництва, що забезпечує населення багатьох країн світу цінними продуктами харчування. За статистичними даними, на сьогодні у світі виробляється понад 220 млн. т м'яса, з яких близько 41% припадає на свинину. У різних регіонах нашої країни свинарство з давніх часів було традиційною галуззю тваринництва. Цінні корисні ознаки свиней - скороспілість, високий забійний вихід і енергетичність продуктів забою – гарантують їх перевагу у виробництві м'яса в порівнянні з продуктами інших видів тварин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний теоретичний вклад у вирішення проблеми розвитку та підвищення ефективності виробництва свинини внесли такі вітчизняні науковці, як В.І. Бойко, О.М. Шпичак, О.А. Шуст, П.М. Макаренко, Г.В. Ільїна, В.Ф. Іванюта, Б.В. Данилів, С.М. Приліпко, Є. Святківська та інші. В роботах даних фахівців було детально вивчено ситуацію, що склалася в галузі свинарства, а також намічено шляхи виведення її з кризи. Однак, проблеми, які і в подальшому виникають в галузі свинарства ставлять перед науковцями та провідними фахівцями все нові й нові виклики, реагувати на які вони повинні своєчасно.

Постановка завдання. Мета статті – провести аналітичний огляд сучасного стану розвитку галузі свинарства, визначити проблемні питання і обґрунтувати напрями підвищення виробництва продукції свинарства в господарствах корпоративного сектору аграрної економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом 1990-2012 рр. Україна, яка є батьківщиною основних м'ясо-сальних порід свиней (біла велика, українська біла) та єдиного в світі пам'ятника свині демонструє чітку тенденцію до зниження частки в світовому поголів'ї свиней. Дана обставина викликана різновекторним спрямуванням розвитку свинарства в Україні та світі. Так, протягом 1990-2012 рр. загальне поголів'я свиней в Україні знизилось на 11,8 млн. т. при цьому світове зросло на 112,3 млн. т.

Таку ситуацію можна пояснити деструктивними явищами, які спостерігаються в аграрній економіці країни [1, с. 277]. В зв'язку з цим основне поголів'я свиней сконцентровано в господарствах населення. Станом на 1 листопада 2014 року вони утримували 4261,3 тис. голів, чи 52,6% загального поголів'я свиней. Нині спостерігається тенденція до зниження поголів'я свиней в усіх категоріях господарств. Поголів'я свиней на 1 листопада 2014 року в усіх категоріях господарств зменшилось проти відповідного періоду минулого року на 120,3 тис. гол., у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – на 43,2 тис. гол., у господарствах населення – на 77,1 тис. гол. Дана обставина викликана як в певній мірі сезонними коливаннями, так і загостренням політичної ситуації в Луганській та Донецькій областях, в яких сконцентровано значні потужності по виробництву продукції свинарства.

Три області (Донецька, Дніпропетровська та Київська) на 1 жовтня 2014 року в усіх категоріях господарств утримували поголів'я свиней від 537,4 до 569,5 тис. гол., а у сільськогосподарських підприємствах Донецької та Дніпропетровської областей – понад 400 тис. гол.

Так, більшість сільськогосподарських підприємств орієнтується на утримання свиней м'ясних та беконних порід, в той же час господарства населення – м'ясо-сальних свиней [2, с.13].

Подібний процес монополізації спостерігається і в сільськогосподарських підприємствах. Якщо в 2005 р. було 60% господарств корпоративного сектору аграрної економіки, які утримували свиней, то в 2013 р. – 25,1%, чи 2285 суб'єктів господарювання (табл. 1). При цьому спостерігається зростання частки в структурі реалізації високотоварними сільськогосподарськими товаровиробниками з 45% в 2005 р. до 68% – 2013 р. Певною мірою таке становище викликано й ефективністю виробництва продукції свинарства. Так, в сільськогосподарських підприємствах з чисельністю поголів'я свиней до 1000 голів рівень рентабельності становив (16,1), в той же час у висококонцентрованих господарствах (понад 2000 голів) – 7,1%. На найближчу перспективу очікується подальше зростання частки в господарств в структурі реалізації свинини висококонцентрованих підприємств, що призведе до монополізації його виробництва.

Оцінюючи розвиток свинарства в Україні можемо констатувати, що це один із економічно обґрунтованих шляхів диверсифікації виробничої діяльності господарств, які спеціалізуються на вирощуванні зернових культур – основного корму для свиней [3, с. 56].

Низка агрохолдингів заявила про наміри інвестувати у виробництво свинини. Одним із найбільших оголошених проєктів є наміри агрохолдингу Ukrlandfarming вкласти в будівництво свиногокомплексу та м'ясокомбінату в Миколаївській і Херсонській областях близько 1 млрд. дол. Також Міжнародна фінансова корпорація (IFC) підписала інвестиційну угоду на 54 млн. євро з датською групою Axzon, яка займається свинарством і переробкою м'яса в Україні та Польщі. В Україні цій групі належить компанія «Даноша». Виділені кошти Axzon планує направити на розширення виробництва свинини в Україні та на будівництво біогазових установок у Польщі. «Глобинський свиногокомплекс» завдяки будівництву нових свиногокомплексів наростив поголів'я на 35% – до 148 тис. голів. Також інвестуванням у галузь активно займалася компанія KSG Agro, яка проводить реконструкцію свиногокомплексів у Дніпропетровській області. Минулого року холдинг завіз свиноматок і кнурів датської селекції, які вже восени дали перший приплід

У 2013 році було виділено 155 млн. грн державних дотацій на відшкодування вартості будівництва та реконструкції об'єктів у галузі свинарства. Ці бюджетні кошти отримали такі підприємства: холдинг «АПК-ІНВЕСТ», Науково-виробниче підприємство «Глобинський свиногокомплекс», холдинг «Агро-Союз», «Белгранкорм-Полтавщина» і підприємство «Ліга». Додатково було виділено 9,3 млн. грн на часткове відшкодування вартості будівництва й реконструкції комбикормових заводів. Ці кошти отримали «Агрофірма ім. Довженка» (холдинг «Астарт»), Науково-виробниче підприємство «Глобинський свиногокомплекс», «Агро-Союз» і свинарська компанія «Золотоніський бекон».

Нині спостерігається позитивна тенденція нарощення обсягів виробництва свинини. Так, в 2013 р. вирощено 1047,5 тис. т. у живій вазі господарствами усіх категорій, що на 7,3% більше, ніж в 2012 р, головним чином за рахунок зростання в сільськогосподарських підприємствах виробництва на 14,8%. В господарствах населення в 2013 р. проти 2012 р. спостерігалось незначне зниження виробництва. Нарощення обсягів виробництва свиней (в живій вазі) спостерігається і в 2014 р. Так на протязі січня-жовтня було вирощено в сільськогосподарських підприємствах 464,4 тис. т. (у живій вазі), що на 5,6% більше за відповідний період 2013 р.

Таблиця 1

Групування сільськогосподарських підприємств за поголів'ям свиней

Групи за поголів'ям свиней, голів	2005 р.				2012 р.				2013 р.	
	Кількість господарств	Реалізовано свинини, ц		Кількість господарств усього	Реалізовано свинини, ц		Кількість господарств усього	Реалізовано свинини, ц		
		усього	% до усього		усього	% до усього		усього	% до усього	
до 50	1836	25397	1,9	513	14395	0,4	395	11889	0,3	
51-100	893	29464	2,2	411	29147	0,8	342	25172	0,6	
101-300	1394	109921	8,3	749	118158	3,3	603	113583	2,8	
301-500	402	85086	6,4	278	107828	3,0	288	113692	2,8	
501-1000	356	163650	12,3	315	252383	7,1	276	235284	5,7	
1001-5000	198	316142	23,8	286	711009	20,1	282	811457	19,8	
більше 5000	29	596464	45,0	81	2306590	65,2	99	2781432	68,0	
Всього	5108	1326124	100,0	2633	3539510	100,0	2285	4092509	100,0	
У % до усіх підприємств	60,0			28,7			25,1			

Джерело: авторська розробка

Прибутковість виробництва та реалізації продукції свинарства визначають дві складові: ціна (тут ціна відіграє ключову роль) і собівартість (стаття витрат «Корми» займає найбільшу питому вагу) [4, с. 26].

Середня ціна свиней (наростаючим підсумком), реалізованих сільськогосподарськими підприємствами за всіма напрямками, за січень – вересень 2014 року становила 17742 грн/т, що на 12,3% (1943грн/т) більше ціни, яка склалась за січень – вересень 2013 року.

За вересень 2014 року спостерігається збільшення проти серпня 2014 року середньої ціни на 2,9% (503 грн/т).

В зв'язку з обмеженням імпорту продуктів забою свиней, що викликано в першу чергу падінням гривні по відношенню до провідних валют світу та іншими причинами створилися сприятливі умови для розвитку свинарства в Україні [5, с. 9]. Нині більшість м'ясопереробних підприємств орієнтуються виключно на вітчизняного товаровиробника.

У січні – вересні 2014 р. імпортовано 26,19 тис. т свинини (свіжої, охолодженої та мороженої), що у 4,2 раза менше, ніж за відповідний період 2013 р. Середня ціна завезеної свинини становила 2,60 дол./кг, що на 4,6% вище, ніж у січні – вересні 2013 р. (2,48 дол./кг). Найбільші обсяги поставок свинини в Україну здійснені з Бразилії – 37,5% (9,82 тис. т за ціною 2,51 дол./кг), Німеччини – 15,9% (4,17 тис. т за ціною 2,92 дол./кг), США – 9,2% (2,4 тис. т за ціною 2,60 дол./кг) та Польщі – 8% (2,1 тис. т за ціною 2,55 дол./кг) від загального обсягу імпорту свинини. Оцінюючи перспективи імпорту продуктів забою свиней, необхідно відзначити про подальше його зниження, що викликано зростанням митної вартості в перерахунку на гривневий еквівалент. Дана ситуація буде викликана подальшим зниженням курсу вітчизняної валюти. На нашу думку така обставина буде сприяти нарощення експорту.

Основним напрямком українського експорту охолодженої свинини є країни СНД. Охолоджена свинина – елітне м'ясо, тому ціна на неї традиційно висока. На внутрішньому ринку цей продукт не затребуваний повною мірою, тому експорт – практично єдиний вихід із ситуації, що склалась через низьку платоспроможність українського покупця [6, с. 139].

Експорт свинини (свіжої, охолодженої та мороженої) у січні – вересні 2014 р. становив 4,69 тис. т, що на 60,3% більше, ніж у січні – вересні 2013 р. Свинина експортувалася за середньою ціною 2,93 дол./кг, що на 36,3% нижче, ніж у січні – вересні 2013 р. (4,60 дол./кг). У Російську Федерацію у січні – вересні 2014 р. експортовано 9,5% (0,45 тис. т, що у 6,3 раза менше, ніж за відповідний період 2013 р. (2,8 тис. т)), Молдову – 88,6% (4,2 тис. т) та Білорусь – 1,2% (0,05 тис. т) від загального обсягу експорту свинини.

Зниження обсягу пропозиції призвело до зростання а внутрішньому ринку закупівельних цін на свиней [7, с. 91]. Так, середня ціна реалізації свиней у живій вазі сільськогосподарськими підприємствами у вересні 2014 р. становила 21,81 грн/кг, що на 28,1% вище порівняно з вереснем 2013 р.

Дана обставина спричинила до нарощення обсягів реалізації свиней на забій, головним чином переробним підприємствам. Так, у січні – вересні 2014 р. сільськогосподарськими підприємствами реалізовано на забій 354,3 тис. т свиней у живій вазі, що на 8,3% більше, ніж у січні – вересні 2013 р.

На нашу думку, такі суттєві цінові коливання на ринку продукції свинарства є тимчасовими, що характеризує як нестабільну ситуацію. Крім того, прослідковується певною мірою спекулятивний характер подібних цінових коливання [8, с. 10].

Нами проведено аналіз і оцінку залежності рівня ефективності свинарства від окремих важливих виробничих і фінансово-економічних факторів шляхом групування сільськогосподарських підприємств за рівнем рентабельності продукції свинарства (табл. 2).

Таблиця 2

Групування сільськогосподарських підприємств за рівнем рентабельності продукції свинарства за 2013 р.

Групи за рентабельністю, %	Кількість господарств у групі	Середньодобовий приріст, г	Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	Ціна реалізації, грн. за 1 ц	Рентабельність, %	Кількість прибуткових господарств, од
до -60	294	221	2533,70	744,43	-70,6	0
від -60 до -20	382	230	2713,62	1403,53	-48,3	0
від -40 до -20	411	330	2097,09	1471,16	-29,8	0
від -20 до 0	463	434	1668,35	1526,20	-8,5	0
0,1-20	405	499	1492,02	1607,82	7,8	405
20,1-40	88	384	1255,04	1583,16	26,1	88
більше 40	83	388	1053,56	1556,80	47,8	83

Джерело: авторська розробка

В провідних товаровиробниках світу рівень середньодобових приростів коливається в межах 500-600 г. Середньодобові прирости живої маси свиней за січень – вересень 2014 року проти відповідного періоду минулого року зросли на 13 г і становили 474 г. Сільськогосподарські

підприємства Івано-Франківської області отримали найвищий показник серед регіонів – 684 г, а найнижчий показник у Миколаївській та Луганській областях – відповідно 291 та 317 г.

Необхідно відзначити, що високий рівень показників продуктивності свиней в Івано-Франківській області викликаний насамперед завдяки впровадженню сучасних технологій виробництва на виробничих комплексах групи компаній «Даноша».

Впровадження інтенсивних технологій в свинарстві знаходить позитивне відображення в нарощенні поголів'я за рахунок власного маточного поголів'я. У середньому по Україні за 9 місяців 2014 року отримано по 1504 поросят на 100 основних свиноматок, що на 81гол. більше відповідного періоду 2013 року.

Найкращі показники мають Івано-Франківська, Львівська, Донецька області, які отримали відповідно по 2337, 1823 та 1822 поросят. Найгірші показники отримали Рівненська, Луганська, Миколаївська, Вінницька області відповідно по 543, 915, 980 та 997 поросят.

Але нині основна проблема, яка спостерігається при виробництві продукції свинарства це орієнтація на зарубіжні технології, хоча в Україні є НДІ свинарства. В більшості провідних господарств маточне поголів'я завезена із-за кордону. На низькому рівні комбікормова промисловість, або те, що від неї залишилось.

Висновки з даного дослідження. Подальший розвиток українського свинарства на пряму залежатиме від розвитку експортних можливостей галузі. Відкриття ринку ЄС стало б найбільшим визнанням і можливістю для вітчизняного свинарства. Однак стримувальними факторами на шляху до європейських ринків є неготовність більшості свиногосподарств до проходження сертифікації контрольними органами країн ЄС, висока собівартість українського виробництва порівняно з європейським, високі кредитні банківські ставки та незначна підтримка з боку нашої держави порівняно з конкурентами з Євросоюзу.

Вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники мають всі можливості наростити обсяги виробництва продукції свинарства і при цьому забезпечити високий рівень конкурентоздатності як ціновому, так і якісному ознаках.

Література

1. Шуст О.А. Економічні засади виробництва та реалізації продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах / О.А. Шуст // Сталый розвиток економіки. – 2011. – № 1 (4). – С. 276-280.
2. Кравець І.В. Динамічні зміни на ринку свинини / І.В. Кравець // Агроінком. – 2007. – № 11-12. – С. 11-15.
3. Ковач Ю.Є. Ефективність свинарства в умовах сьогодення / Ю.Є. Ковач // // Продуктивність агропромислового виробництва (економічні науки): наук.-практ. Збірник Українського науково-дослідного інституту. – К. : НДІ «Украгропромпродуктивність», 2011. – № 19. – С. 55-57.
4. Іванюта В.Ф. Стан і проблеми виробництва продукції свинарства в Україні / В.Ф. Іванюта, Н.М. Бейдик // Агросвіт. – 2008. – № 10. – С. 25-27.
5. Кісіль Д.Т. Невідкладні завдання у розвитку свинарства / Д.Т. Кісіль // Сільський господар. – 2005. – № 5-6. – С. 8-10.
6. Крилова Л. Коли свинина стає прибутковою / Л. Крилова // Пропозиція. – 2008. – № 4. – С. 138-141.
7. Оляднічук Н.В. Основні напрями підвищення рівня інтенсифікації свинарства / Н.В. Оляднічук // Економіка АПК. – 2008. – № 6. – С. 90-94.
8. Палагута А. Шляхи підвищення ведення галузі свинарства / А. Палагута // Тваринництво України. – 2005. – № 10. – С. 9-11.

References

1. Shust, O.A. (2011), "The economic principles of production and production realization of pig breeding in the agricultural enterprises", *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 1(4), pp. 276-280.
2. Kravets, I.V. (2007), "Dynamic changes in the market of pork", *Ahroinkom*, no. 11-12, pp. 11-15.
3. Kovach, Iu.Ie. (2011), "Effectiveness of pig production under present conditions", *Produktyvnist ahropromyslovoho vyrobnytstva (ekonomichni nauky)*, no. 19, pp. 55-57.
4. Ivaniuta, V.F. and Beidyk, N.M. (2008), "State and Problems of production of pig production in Ukraine", *Ahrosvit*, no. 10, pp. 25-27.
5. Kisil, D.T. (2005), "Urgent tasks for the development of pig production", *Silskyi hospodar*, no. 5-6, pp. 8-10.
6. Krylova, L. (2008), "When the pork becomes profitable", *Propozytsiia*, no. 4, pp. 138-141.
7. Oliadnichuk, N.V. (2008), "Main directions increase the level of intensification of pig production", *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 90-94.
8. Palahuta, A. (2005), "Ways to enhance the conduct of pig industry", *Tvarynnytstvo Ukrainy*, no. 10, pp. 9-11.